

Universal Xalqaro Ilmiy Jurnal

Jurnalning bosh sahifasi: <https://universaljurnal.uz>

Universal International Scientific Journal

e-ISSN: [3060-1540 \(online\)](https://doi.org/10.30601/2414-1540)

Year: 2024 Issue: 1 Volume: 9

Published: 14.12.2024 <https://universaljurnal.uz>

International indexes

GOOGLE SCHOLAR

CROSSREF (OAK BAZA)

ZENODO

OPEN AIRE

EUROPUB

RESEARCHGATE (OAK BAZA)

SJIF

Teshaboyev Tolib

Navoiy innovatsiyalar universiteti

Uzbekistan

YERDA HAYOTNING PAYDO BO'LISHI

Abstract: The origin of life on Earth is one of the most interesting and important questions for mankind. This process is deeply studied not only in biology, but also in the fields of chemistry, geology and astronomy. There are many theories about the origin of life, including interactions between organic compounds, chemical evolution, and geological processes. In this article, we will consider in detail the process of the emergence of life, its theories and evolution.

Keywords: earth, life, conditions, astronomy, geological processes, chemical evolution, organic compounds.

Annotatsiya: Yerda hayotning paydo bo'lishi – bu insoniyat uchun eng qiziqarli va muhim savollardan biridir. Ushbu jarayon, nafaqat biologiya, balki kimyo, geologiya va astronomiya sohalarida ham chuqur o'rganilmoqda. Hayotning kelib chiqishi haqida ko'plab nazariyalar mavjud bo'lib, ular orasida organik birikmalar, kimyoviy evolyutsiya va geologik jarayonlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirlar yotadi. Ushbu maqolada, hayotning paydo bo'lishi jarayonini, uning nazariyalarini va evolyutsiyasini batafsil ko'rib chiqamiz.

Kalit soʻzlar: yer, hayot, sharoitlar, astronomiya, geologik jarayonlar, kimyoviy evolyutsiya, organik birikmalar.

Аннотация: Происхождение жизни на Земле – один из самых интересных и важных вопросов для человечества. Этот процесс глубоко изучается не только в биологии, но и в области химии, геологии и астрономии. Существует множество теорий о происхождении жизни, включая взаимодействие органических соединений, химическую эволюцию и геологические процессы. В этой статье мы подробно рассмотрим процесс возникновения жизни, ее теории и эволюцию.

Ключевые слова: Земля, жизнь, условия, астрономия, геологические процессы, химическая эволюция, органические соединения.

Language: Uzbek

Citation: Teshaboyev , T. (2024). THE ORIGINS OF LIFE ON EARTH. Universal International Scientific Journal, 1(9), 130–134. Retrieved from <https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/1377>

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14513636>

KIRISH

Yerning hayot uchun qulay sharoitlari paydo boʻlishi uchun koʻplab geologik va atmosferik jarayonlar sodir boʻlishi kerak edi. Yerning 4,5 milliard yil avval shakllanishi bilan, uning yuzasi juda issiq va beqaror edi. Dastlabki davrlarda, Yerda kuchli vulkanik faoliyat, meteorlar toʻqnashuvi va boshqa geologik jarayonlar mavjud edi. Bu jarayonlar natijasida atmosfera va gidrosfera shakllandi. Dastlabki atmosferada metan, ammiak, vodorod va boshqa gazlar mavjud edi, bu esa hayotning paydo boʻlishi uchun zarur boʻlgan shartlarni yaratdi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Yerning dastlabki sharoitlari, hayotning paydo boʻlishi uchun muhim boʻlgan kimyoviy jarayonlar uchun qulay edi. Suvning mavjudligi, organik birikmalarni hosil qilish uchun zarur boʻlgan muhitni taʼminladi. Suv, shuningdek, kimyoviy reaksiyalar uchun ideal muhit boʻlib, organik molekulalarning hosil boʻlishini osonlashtirdi. Bu jarayonlar, shuningdek, energiya manbalari, masalan, quyosh nuri yoki geotermal energiya orqali qoʻllab-quvvatlandi. Hayotning paydo boʻlishi jarayonida kimyoviy evolyutsiya muhim rol oʻynadi. Dastlabki organik birikmalar, masalan, aminokislotalar va nukleotidlar, Yerning dastlabki sharoitlarida, ehtimol, suvda yoki quruqlikda kimyoviy reaksiyalar natijasida hosil boʻlgan. Ushbu organik

birikmalar keyinchalik murakkab molekulalarga, masalan, DNK va RNK ga aylanishi mumkin edi. Bu jarayonlar, shuningdek, energiya manbalari, masalan, quyosh nuri yoki geotermal energiya orqali qo'llab-quvvatlangan. Kimyoviy evolyutsiya jarayonida, organik birikmalar o'zaro ta'sir qilib, murakkab strukturalarni hosil qila boshladi. Bu jarayonlar natijasida, dastlabki hujayralar paydo bo'ldi. Dastlabki hujayralar, ehtimol, oddiy lipid qatlamlariga ega bo'lgan prokaryotlar bo'lib, ular o'z ichida organik birikmalarni saqlab, o'zaro kimyoviy reaksiyalarni amalga oshirgan. Ushbu hujayralar, keyinchalik, evolyutsiya jarayonida murakkab organizmlarga aylanishi mumkin edi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Hayotning paydo bo'lishi nazariyalaridan biri, shuningdek, "abiogenetik" nazariya deb ataladi. Bu nazariyaga ko'ra, hayotning dastlabki shakllari tabiiy sharoitlarda, ya'ni organik birikmalarning o'zaro ta'siri natijasida paydo bo'lgan. Ushbu nazariya, hayotning kelib chiqishi uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlarni tushuntirishga yordam beradi. Dastlabki organik birikmalar, masalan, amino kislotalar, suvda yoki quruqlikda kimyoviy reaksiyalar natijasida hosil bo'lgan. Abiogenetik nazariya, shuningdek, hayotning paydo bo'lishi uchun

zarur bo'lgan energiya manbalarini ham hisobga oladi. Quyosh nuri, geotermal energiya va boshqa energiya manbalari, organik birikmalarni hosil qilish va ularni murakkab strukturalarga aylantirish uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlarni yaratdi. Bu jarayonlar, shuningdek, atmosferadagi gazlarning o'zaro ta'siri natijasida ham sodir bo'lishi mumkin edi. Boshqa bir nazariya esa, hayotning kelib chiqishi boshqa sayyoralar yoki kosmosdan kelgan organik materiallar orqali sodir bo'lganini ta'kidlaydi. Bu nazariya "panspermia" deb ataladi va u hayotning boshqa sayyoralar, masalan, Mars yoki boshqa sayyoralar orqali Yerga kelishi mumkinligini taklif etadi. Panspermia nazariyasi, hayotning kelib chiqishi haqida yangi fikrlarni taqdim etadi va boshqa sayyoralarda hayot mavjud bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi.

Panspermia nazariyasi, shuningdek, meteorlar va kometalar orqali organik materiallarning Yerga kelishi mumkinligini ham ta'kidlaydi. Ushbu jarayonlar, hayotning paydo bo'lishi uchun zarur bo'lgan organik birikmalarni Yerga olib kelishi mumkin. Bu nazariya, shuningdek, boshqa sayyoralarda hayot mavjud bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi va insoniyatning o'z o'rnini tushunishga yordam beradi. Hayotning dastlabki shakllari, ehtimol, oddiy bir hujayralar bo'lib, ular ko'p hujayrali organizmlarga aylanish jarayonida

evolyutsiyalashgan. Dastlabki hayot shakllari, masalan, prokaryotlar, ya'ni yadroga ega bo'lmagan hujayralar, Yerdagi birinchi marta paydo bo'ldi. Ular ko'p vaqt davomida o'zgarishsiz qolgan va keyinchalik murakkab organizmlarning paydo bo'lishiga zamin yaratgan. Dastlabki prokaryotlar, suvda yashagan bo'lsa, keyinchalik quruqlikda ham hayot paydo bo'ldi. O'simliklar va hayvonlar evolyutsiyasi, ularning bir-biriga ta'siri va muhitga moslashishi hayotning xilma-xilligini yaratdi. Bu jarayonlar davomida, hayotning turli shakllari, masalan, o'simliklar, hayvonlar va mikroorganizmlar, bir-biri bilan o'zaro ta'sir qilib, murakkab ekosistemalarni shakllantirdi. Hayotning evolyutsiyasi davomida, ko'plab turli xil organizmlar paydo bo'ldi. Dastlabki organizmlar suvda yashagan bo'lsa, keyinchalik quruqlikda ham hayot paydo bo'ldi. O'simliklar va hayvonlar evolyutsiyasi, ularning bir-biriga ta'siri va muhitga moslashishi hayotning xilma-xilligini yaratdi. Bu jarayonlar davomida, hayotning turli shakllari, masalan, o'simliklar, hayvonlar va mikroorganizmlar, bir-biri bilan o'zaro ta'sir qilib, murakkab ekosistemalarni shakllantirdi. Evolyutsiya jarayoni, tabiiy tanlanish orqali amalga oshdi. Tabiiy tanlanish, organizmlarning muhitga moslashishi va o'zgarishi jarayonidir. Bu jarayon, organizmlarning hayotda qolishi va

ko'payishi uchun zarur bo'lgan xususiyatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Tabiiy tanlanish, hayotning xilma-xilligini yaratadi va organizmlarning evolyutsiyasini davom ettiradi. Bugungi kunda, hayotning paydo bo'lishi va evolyutsiyasi haqida ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Genetika, biologiya va astrobiologiya sohalaridagi yangi kashfiyotlar, hayotning kelib chiqishi va uning boshqa sayyoralar, masalan, Mars yoki Europa kabi sayyoralarda mavjud bo'lishi mumkinligi haqida yangi ma'lumotlar taqdim etmoqda. Ushbu tadqiqotlar, insoniyatning o'z o'rnini va hayotning kelajagini tushunishga yordam beradi. Zamonaviy tadqiqotlar, hayotning kelib chiqishi va evolyutsiyasi haqida yangi nazariyalarni taklif etmoqda. Genetik tadqiqotlar, hayotning dastlabki shakllarini va ularning evolyutsiyasini o'rganishga yordam beradi. Astrobiologiya sohasidagi tadqiqotlar, boshqa sayyoralarda hayot mavjud bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi va insoniyatning o'z o'rnini tushunishga yordam beradi.

XULOSA

Umuman olganda, Yerdagi hayotning paydo bo'lishi jarayoni murakkab va ko'p qirrali bo'lib, u ilmiy tadqiqotlar va nazariyalar orqali o'rganilmoqda. Bu jarayon, nafaqat biologiya va kimyo, balki geologiya va astronomiya sohalarida ham muhim ahamiyatga ega. Hayotning kelib chiqishi va

evolyutsiyasi haqida o'rganish, insoniyatning o'ziga xosligini va tabiat bilan o'zaro aloqasini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi. Hayotning paydo bo'lishi va evolyutsiyasi, insoniyatning kelajagi uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu jarayonlarni o'rganish, bizga hayotning mohiyatini va uning kelajagini tushunishga yordam beradi.

Hayotning paydo bo'lishi, nafaqat Yerdagi, balki boshqa sayyoralarda ham sodir bo'lishi mumkin. Bu esa, insoniyatning o'z o'rnini va hayotning kelajagini tushunishga yordam beradi. Hayotning paydo bo'lishi va evolyutsiyasi, insoniyatning o'ziga xosligini va tabiat bilan o'zaro aloqasini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- 1."Biologiya o'qitish metodikasi" J.O. Tolipova, A.K. Raximov, M.T. Umaraliev 2020
- 2."Biologiya o'qitish metodikasi" S.X. Sulliyeva, Q.G. Zokirov 2023
- 3."Biologiyani o'qitishning umumiy metodikasi" A.T. G'ofurov va boshqalar 2018
- 4."Biologiya o'qitish metodikasi" B. To'xliyev 2019
- 5."Biologiya o'qitish metodikasi" Z. Mirzayeva 2021.